

Управление образования администрации Дзун-Хемчикского кожууна Республики Тыва
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Чыраа-Бажынская средняя общеобразовательная школа

«Принято»
ШУМО учителей
филологических наук
Протокол № 1
от «28» августа 2023

Руководитель
ШУМО Ч.С./28 /Чанзан С.С/

«Согласовано»
Зам. дир по УВР
Ооржак Ч.В./
от «29» 08 августа 2023

Утверждаю:
Директор МБОУ Чыраа-
Бажынская СОШ
Монгуш Э.О./
от «29» августа 2023

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному (тувинскому) языку

(наименование учебного предмета, курса, дисциплины)

10 (девятый)
(класс)

Составлено на основе Примерной рабочей программы основного общего образования от 18 мая 2023г приказ №371 (12.07.2023 №74228 Минюст РФ).

Количество часов в неделю 2
Количество часов в год 68

Составила: учитель Куулар Долаана Даржайовна, первой категории

2023-2024
(учебный год)

ТЫВА ДЫЛ КИЧЭЭЛИНГЕ
КАЛЕНДАРЬ-ТЕМАТИКТИГ ПЛАННААШКЫН

Календарь-тематиктиг планнаашкынны (КТП) башкы ажыл-чорудулгазының уг-шии, уругларның сонургалының болгаш кадыкшылының байдалынга дүүштүр, бөлүктөп дээш оон-даа өске аргалар-биле өскерттип ажылдап болур. КТПни боттандыарда, электроннуг (чурагайлыг) өөредилге курлавырларын ажыглаарының аргаларын кичээнгейге алып, өөредилге-методиктиг материалдарны (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, өөредилгениң чурагайлыг курлавырларының чыындызы) бар, белеткеп каан курлавырга даяныр, ол ышкаш башкы боду чогаадып тургузуп алгаш ажыглаар.

ТЕМАЛЫГ ПЛАННААШКЫН

ТЫВА ДЫЛ 10 класс (68 шак)

Блок	Тема (ооң иштинче кирип турар билиглер)	Шак саны, хуну ниити б/ш тема аайыбиле	Өөреникчилерниң ажил-чорудулгазының хевирлери
Дыл дугайында ниити билиглер	Дыл дугайында ниити билиглер	Ниити шагы – 5+2	<p>Тыва дыл – тыва чоннуң национал дылы, ооң ужур-дузазын, кол хүлээлгелерин таныштырар.</p> <p>«Түрк дылдарның бөлүү» деп билиг-биле таныштырар.</p> <p>Эртеги түрк руниктиг бижиктиң тураскаалдарының дугайында медээбиле таныштырар.</p> <p>Литературлуг тыва дылдың нормалары-биле таныштырар.</p> <p>Девискээр талазы-биле тыва дылдың сөс курлавырының ылгалдары-биле таныштырары.</p> <p>Чогаадыкчы болгаш хыналда ажилдар. Хыналда диктант.</p> <p>Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг «Эжишкилер найыралы эртине дагны тургузар (Россия биле Тываның чижээнге)».</p> <p>Чогаадыг «Тыва дыл – мээң төрөөн дылым!»</p>
	Дыл болгаш ниитилел	1 04.09	
	Дыл болгаш культура	1 08.09	
	Түрк дылдарның аразында тыва дылдың туружу	1 11.09	
	Эртеги түрк руниктиг бижиктиң тураскаалдары	1 15.09	
	Тыва дылдың ажыглаттынып турар хевирлери	1 18.09	
	<i>Хыналда диктант.</i>	1 22.09	
<i>Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг</i>	1 25.09		
Фонетика. Орфоэпия. Орфография	Фонетика. Орфоэпия. Орфография	Ниити шагы – 12+2	<p>Сөстүң адалгазын болгаш лексиктиг утказын ылгаар.</p> <p>Чугаа агымынга үннерниң ажыглаттынарын сайгарар.</p> <p>Сөзүглелден өк-биле адаар ажык үннерни тывар.</p> <p>Сингармонизм дүрүмнернге чагыртпайн баар таварылгаларлыг сөстөрни сөзүглелден тывар. Ажык эвес үннерниң туруш талазы-биле өскерлишишкыннерин тайылбырлаар.</p>
	Фонетика, графикага катаптаашкын	1 29.09	
	Орфоэпияга катаптаашкын	1 02.10	
	Орфографияга катаптаашкын	1 06.10	
	Чугаа агымынга үннерниң	1 09.10	

	өскерлири		билир.
	Ажык үннерниң өскерлишишкиннери	1 14.10	Тыва дылда метатезаны таныштырар.
	Ажык эвес үннерниң өскерлишишкиннери.	1 16.10	Сөстүң фонетиктиг сайгарылгазы.
	Ассимиляция		Литературлуг шын
	Диссимиляция.	1 21.10	адалга нормалары,
	Метатеза	1 23.10	тыва дылда
	Сөстүң фонетиктиг сайгарылгазы	1 11.11	ударениениң хевирин таныштырар.
	Шын адалганың нормалары.	1 13.11	Өөренип эрткен
	Тыва орфографияның принциптери	1 18.11	орфограммаларны танып билир,
	Слог. Тыва дылда ударение.	1 20.11	сөстерниң шын бижилгезин
	<i>Хыналда диктант.</i>	1 25.11	тайылбырлаар.
	<i>Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг</i>	1 27.11	Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар.
			Хыналда диктант.
			Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг «Тыва дыл хүнүн мээң билип турарым».
			Төлевилел «Тыва дылда өк-биле адаар ажык үннер».
Лексика болгаш фразеология	Лексика болгаш фразеология	Ниити шагы – 8+6	
	Тыва дылдың сөс курлавырының дугайында билиг	1 01.12	Тыва дылга лексиканың болгаш фразеологияның
	Сөс болгаш ооң уткалары.	1 04.12	ужур-дуказын билир.
	Лексиканың тывылган угу	1 09.12	Тыва дылдың сөс курлавырының дугайын билир.
	Тыва дылдың лексиказының ажыглалы	1 11.12	Сөс — лексикологияның өөренир кол кезии

		(единицазы) деп чүүлдү билир. Сөстүң лексиктиг утказын тодарадыр, лексиктиг утка биле билигниц аразында ылгалын аңгылаар. Сөстүң уткаларын ылгаар. Чаңгыс болгаш хөй уткалыг сөстерни ылгаар.
--	--	--

	Тыва ономастика болгаш ооң онзагайы	1 16.12	Доора болгаш көжүрген уткалыг сөстерниц тыптыр аргаларын ылгаар. Сөзүглелден синонимниг, антонимниг одуругларны болгаш омонимнерни танып билир. Сөстернин утка аайы-биле каттыжарының дугайын билир. Лексиканың тывылган угун билир: ниити түрк, чингине тыва болгаш үлегерлээн сөстер. Лексиканың ажыглалының аайы-биле бөлүктөрүн аңгылап билир. Терминнерни чугаага ажыглаар. Табу болгаш эвфемизмнерни ылгаар, оларны чугаага ажыглап билир.
	Тыва лексикография	1 18.12	
	Тыва дылдың фразеологизмнери.	1 23.12	
	Сөстүң лексиктиг сайгарылгазы	1 25.12	
	<i>Хыналда диктант.</i>	1 29.12	
	<i>Словарьлыг диктант</i>	1 08.01	
	<i>Төлевилел «Сээң адың болгаш сен»</i>	1 13.01	
	<i>Төлевилел «Эргижирээн сөстерниц бөгүнгү хүнде ажыглалы»</i>	1 15.01	
	<i>Төлевилел «Хуу чүве аттарының ниити чүве аттарынче шилчий бээри»</i>	1 20.01	
	<i>Словарьлыг диктант</i>	1 22.01	

Чоннуң ёзу-
чаңчылдарын сагыыр:
*адыг – мажаалай,
чымчак базар,
хайыракан,
чоорганныг, кара
чүве, тайга ээзи, чер
кулак – эвфемизм.*
Тыва ономастиканың
бөлүктөрүн чугаага
ажыглаар:
антропоним, топоним,
зоонимнер.
Лингвистиктиг
словарьлар,
энциклопедиялар-
била ажылдаар.
Фразеологизмнерниң
утказын билир,
идиома болгаш
фразеологтуг
каттыжышкыннарны
ылгаар,
чугааның
байдалын
барымдаалап,
оларны ажыглаар.
Сөзүглелден
фразеологизмнерни
таныыр, уткаларын
тайылбырлаар,
синонимнерин тывар.
Фразеологизмнерниң
синонимниг
одуруглар
тургузарынга
киржилгезин билир,
оларны орус дылче
очулдулар.
Чогаадыкчы болгаш
хыналда ажылдар.
Хыналда диктант.
Словарьлыг диктант.

Морфемика болгаш морфология	Морфемика болгаш морфология	Ниити шагы – 17+4	Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг «Хуу аттар делегейинге». Төлевилел «Сээн адың болгаш сен». Бердинген тема ёзугаар харылзаалыг чугаа тургузар. Төлевилел «Эргижирээн сөстөрниц бөгүнгү хүнде ажыглалы»; «Хуу чүве аттарының ниити чүве аттарынче шилчий бээри».
-----------------------------------	--	----------------------------------	---

	Сөс тургузуунуң дугайында билиг Сөс чогаадылгазының дугайында билиг Сөс чогаадыр аргалар. Лексика-семантиктиг арга Морфологтуг арга. Синтаксистиг арга Морфолог-синтаксистиг арга Аббревиация болгаш калька аргазы. Конверсия аргазы. Изоляция аргазы. Сөстүң морфемниг сайгарылгазы Морфология Морфологияга ниити катаптаашкын. Тускай чугаа кезектериниң грамматиктиг уткалары	1 27.01 1 29.01 1 03.02 1 05.02 1 10.02 1 12.02 1 17.02 1 19.02 1 24.02 1 26.02 1 02.03 1 04.03 1 09.03	Сөс тургузуу, чогаадылгазы болгаш морфология дугайында теорияны билир. Сөс чогаадыр аргаларны: лексико-семантиктиг, морфологтуг, синтаксистиг, морфолог-синтаксистиг билир. Аббревиация, калька аргаларын билир. Конверсия, изоляция аргалары. Сөстүң морфемниг сайгарылгазын кылыр. Чугаа кезектерин аңгылаарының барымдааларын билир. Аттыг чугаа кезектериниң
--	--	---	--

<p>Тускай чугаа кезектериниң грамматиктиг хевирлери</p>	<p>1 11.03</p>	<p>ниити демдектерин, синтаксистиг</p>
<p>Тускай чугаа кезектериниң синтаксистиг хүлээлгелери</p>	<p>1 16.03</p>	<p>хүлээлгелерин аңгылаар.</p>
<p>Дузалал чугаа кезектери</p>	<p>1 18.03</p>	<p>Тускай чугаа кезектериниң лексика-семантиктиг бөлүктөрүн ылгаар.</p> <p>Тускай чугаа кезектериниң грамматиктиг хевирлерин ылгаар.</p> <p>Аас болгаш бижимел чугаага кылыг сөзүнүн хевирлерин, ат орнун, наречиелерни шын кылдыр ажыглаар, дылдың нормаларын сагыыр.</p> <p>Дузалал чугаа кезектериниң онзагайын тодарадыр.</p> <p>Чугаа кезектериниң морфологтук сайгарылгазын кылыр.</p> <p>Аас болгаш бижимел чугаага морфология биле орфографияның аразында харылзаазын сагыыр.</p> <p>Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар.</p> <p>Немелде онаалгалыг диктант.</p> <p>Словарьлыг диктант.</p> <p>Чурумал хевиринге чогаадыг «Залог болгаш вид хевирлериниң ужурдуказы».</p> <p>Немелде онаалгалыг</p>

			эдертиг. Шинчилел ажылы «Междометие болгаш үн өттүнер сөстөр».
--	--	--	---

Чугаа. Чугааның стили	Чугаа кезектериниң морфологтуг сайгарылгазы	1 23.03		
	<i>Немелде онаалгалыг диктант.</i>	1 01.04		
	<i>Словарьлыг диктант.</i>	1 06.04		
	<i>Немелде онаалгалыг эдертиг</i>	1 08.04		
	<i>Шинчилел ажылы «Междометие болгаш үн өттүнер сөстөр»</i>	1 13.04		
	Чугаа. Чугааның стили	Ниити шагы – 7+5		
	Дыл болгаш чугаа	1 15.04	Дыл болгаш чугаа деп билиглерниң уткаларын тодарадыр, кызыгаарлаар.	
	Чугаа чорудулгазының хевирлери	1 20.04	Чугаа чорудулгазыны ң хевирлерин, черин (туружун) болгаш	
	Харылзажылганың хевирлери	1 22.04	байдалын аңгылаар	
	Чугааның аңгы-аңгы байдалдары	1 27.04	Аас болгаш бижимел чугаа чорудулгазының кол элементилерин ылгаар, оларны аңгылаар.	
	Функционалдыг стильдер	1 29.04	Чугаа чорудулгазының хевирлери: когнитивтиг, эмоционалдыг, мотивациялыг.	
	Сөзүглелдин стиликтиг сайгарылгазы	1 04.05	Чугааның аңгы-аңгы байдалдары.	
	Сөзүглелди чаартырының хевирлери	1 06.05		
	<i>Чогаадыкчы</i>	1 11.05		
	<i>болгаш хыналда ажылдар.</i>	1 13.05		
<i>Немелде онаалгалыг диктант.</i>				
<i>Эдертиг</i>	1 18.05			
<i>Кластер</i>	1 20.05			

		<p>Монолог болгаш диалогту ылгаар. Стильдерниң ылгавырлыг талаларын аңгылаар, ажыглаттынар черин болгаш сорулгазын тодарадыр. Стильдерни аңгылаар: албан-херек, парлалга, эртем, чугаа, чечен чогаал. Ажылдап кылган төлевилелдиң түңнелин бижимел- биле айтыр, чыгдынганан материалдарны ажыглап тургаш, презентацияга көргүзер. Доклад, аннотация, тезистер, конспект, рецензия, реферат бижиир. Бердинген сөзүглелдерниң стиль талазы-биле эдилгезин кылыр. Сөзүглелдиң стиликтиг сайгарылгазын кылыр. Сөзүглелдиң стилин, ооң ылгавырлыг демдектерин айтыр.</p>
--	--	---

	<p><i>Бөлүк-биле ажыл «Тыва дылда чугаа стильдери»</i></p>	<p>1 24.05</p>	<p>Тыва дылдың электроннуг корпусу-биле ажылдаар; сөзүглелди эде тургузар; кол болгаш ийи чергениң медээлерин аңгылаар. Сөзүглелдиң стилистиктиг сайгарылгазын кылыр. Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Немелде онаалгалыг диктант. Эдертиг. Кайы-бир стильдиң материалдарынга даянып, кластер тургузар. Бөлүк-биле ажылдың хыналдазы «Тыва дылда чугаа стильдери» (тыва улустуң тоолдарында даяныр).</p>
--	--	----------------	--